

SZTE Szabadegyetem XXIX. szemeszter

Életmód útikalauz egyetemistáknak

Dr. habil. Tarkó Klára

SZTE JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Környezeti Nevelés Intézet
intézetvezető, tanszékvezető főiskolai tanár, oktatási és innovációs dékánhelyettes
MTA-SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport

2022.03.23.

Áttekintés

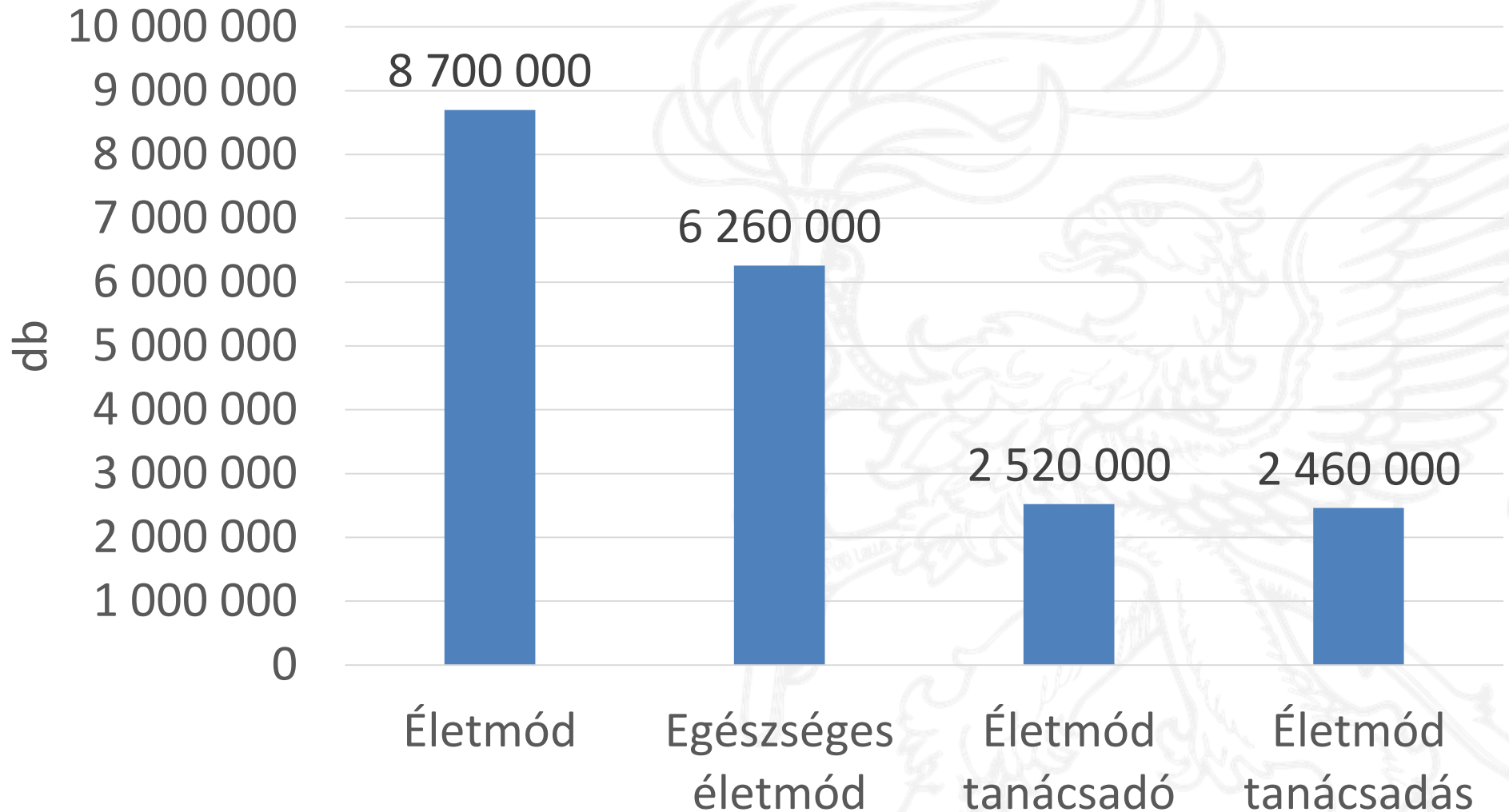
- Bevezetés
- Az életmód szerepe az egészségben
- Holisztikus egészségmegközelítés és életmód
- Életmód tudományos szemmel
- Életmód, mint kultúra
- Életmód, mint erőforrás
- Életmód, mint tőke
- Életmódmodell
- A végső kérdés

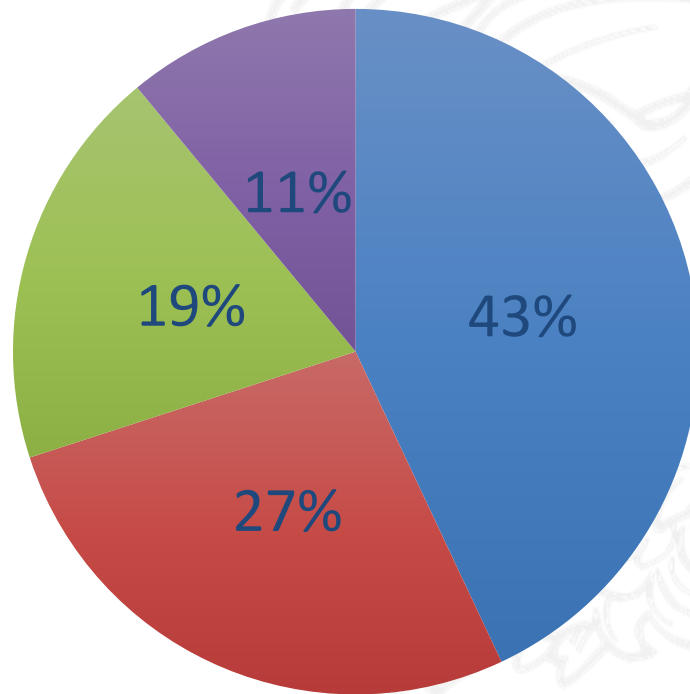
Köszönetnyilvánítás:

Prof. Dr. Benkő Zsuzsanna, prof. emer., Dr. Lippai László Lajos, tszv. főiskolai docens, Dr. Erdei Katalin, klinikai szakpszichológus

Google találatok 2022. március

Az életmód szerepe az egészségben

■ életmód

■ környezeti tényezők

■ genetikai tényezők

■ egészségügyi ellátás

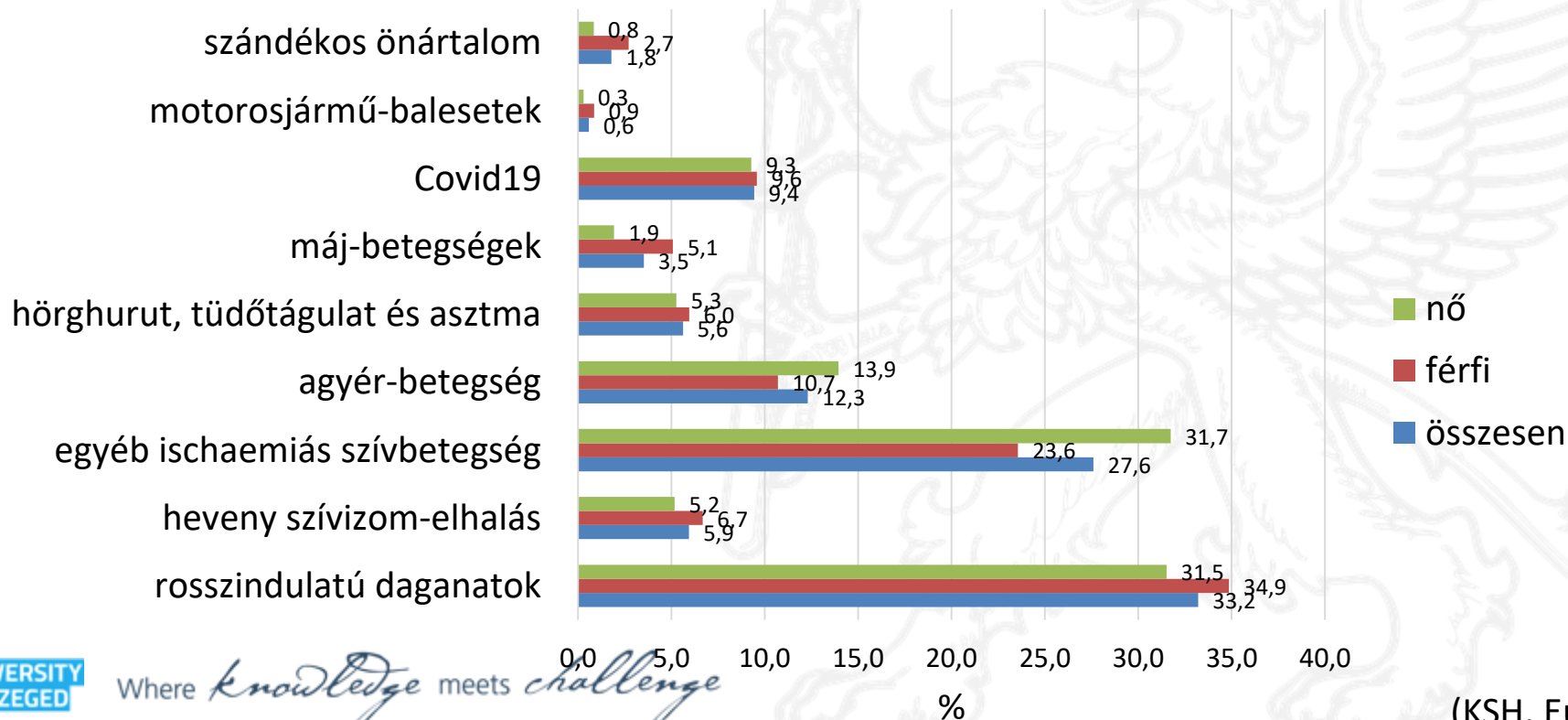
(Lalonde, 1974)

Egészségindikátorok (2019 - 2020)

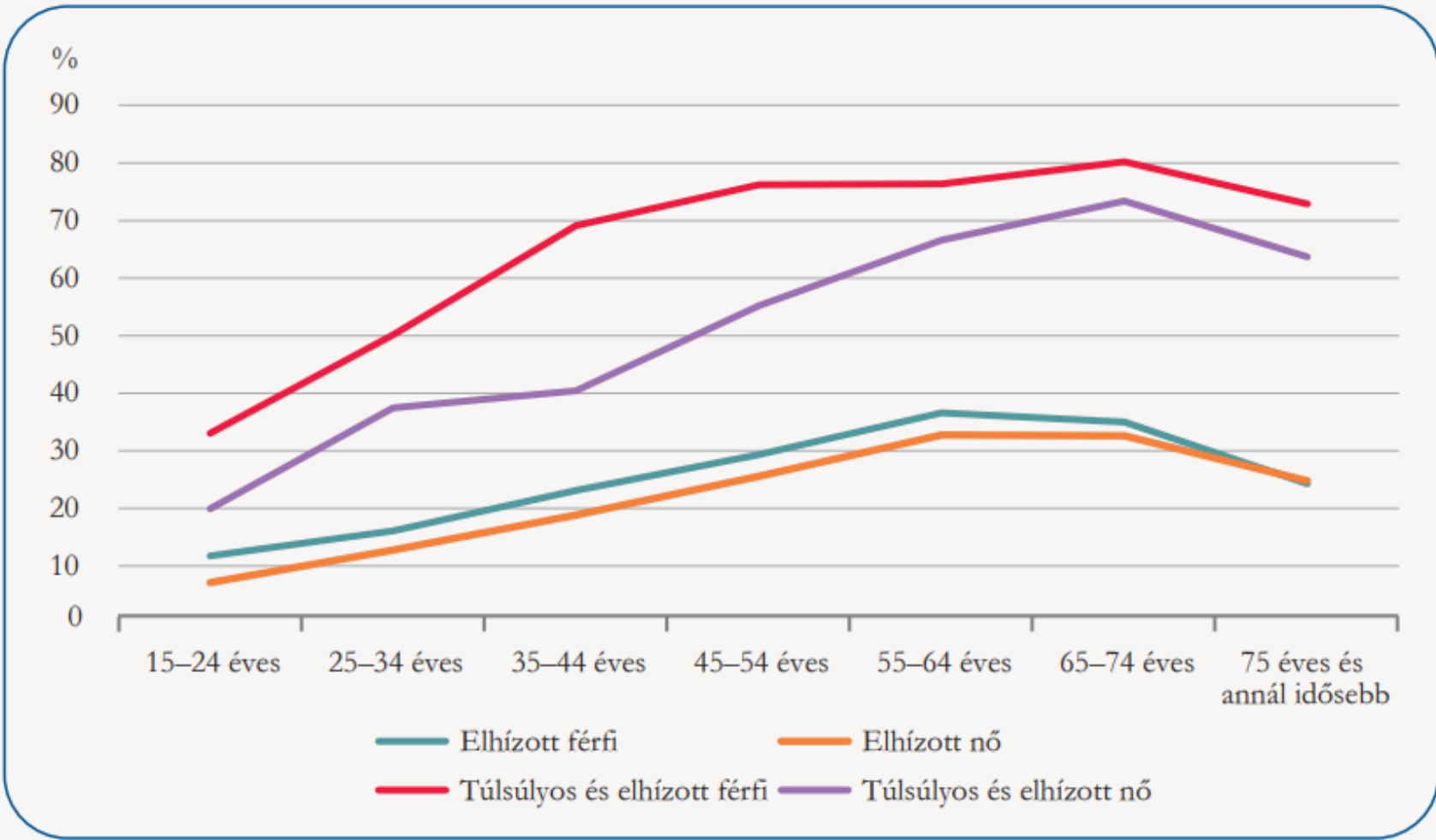
-Születéskor várható átlagos élettartam (2020): 75,52 év (ffi: 72,21 év, nő: 78,74 év)

-Egészségesen várható élettartam (2019): 61,7 év (ffi: 60,7 év, nő: 62,8 év)

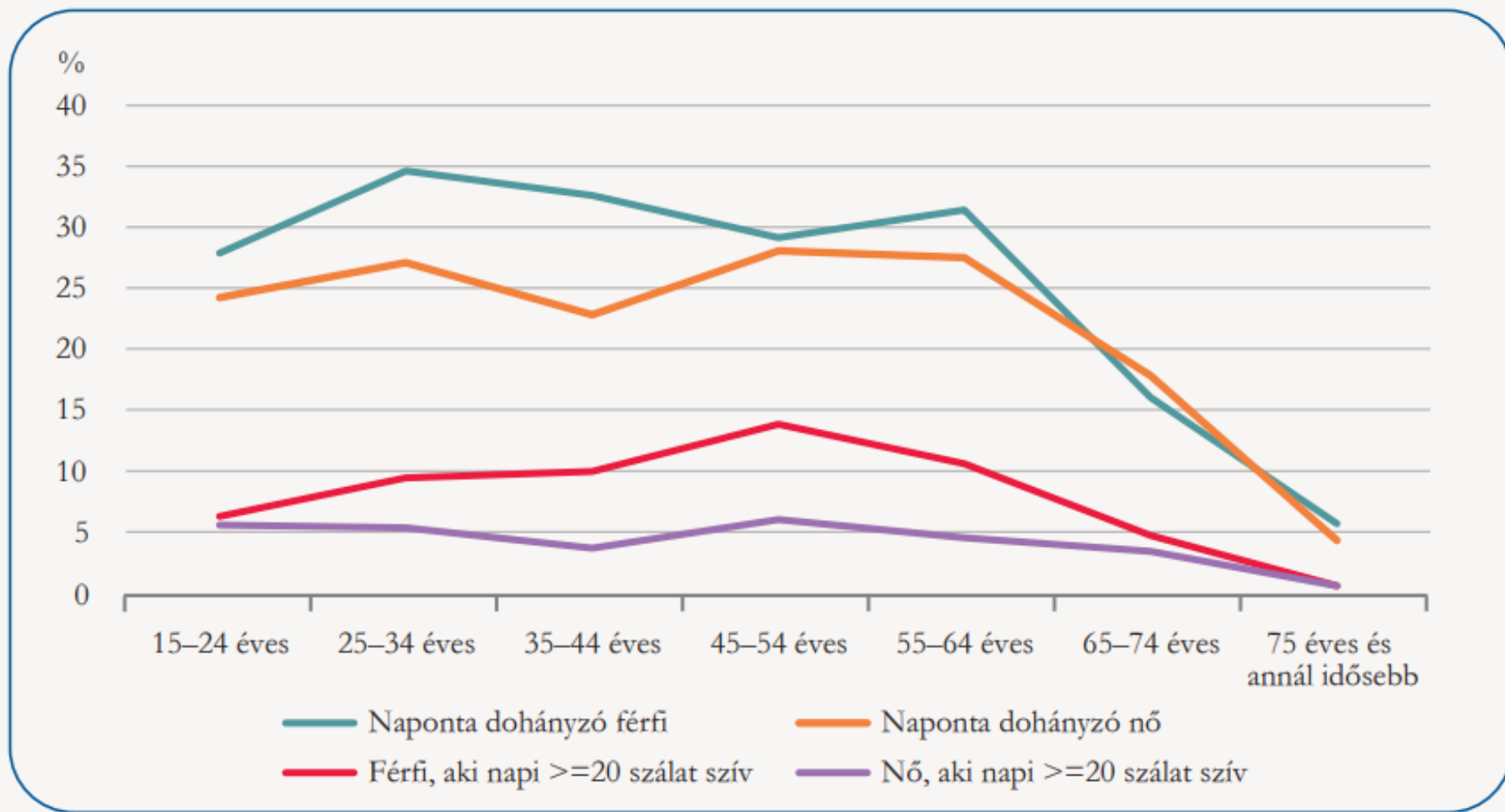
Halálozások a leggyakoribb halálokok szerint összesen és nemekre bontva (%)

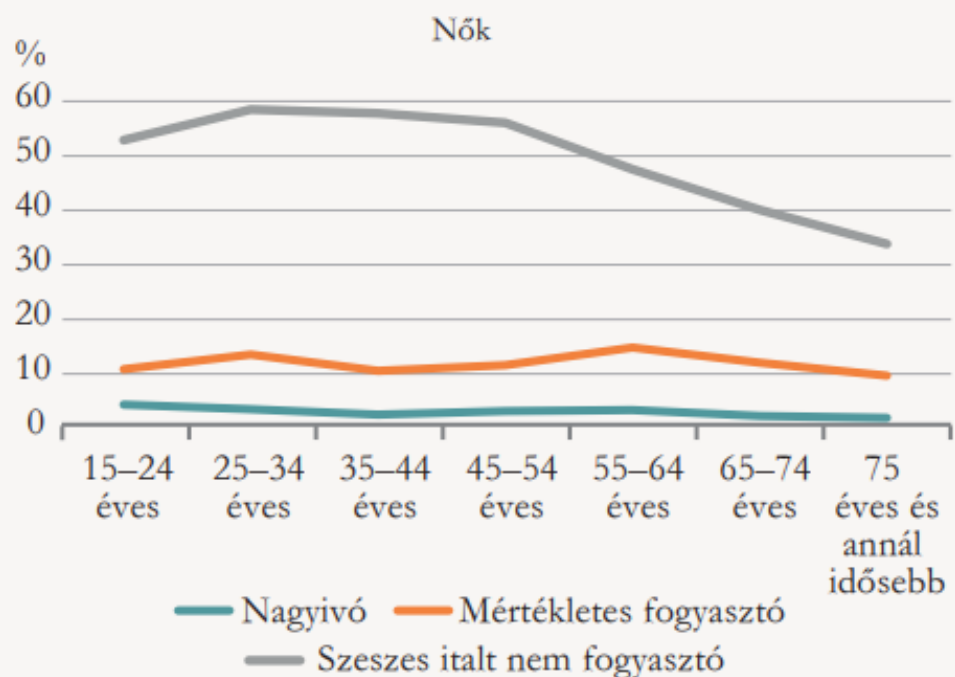
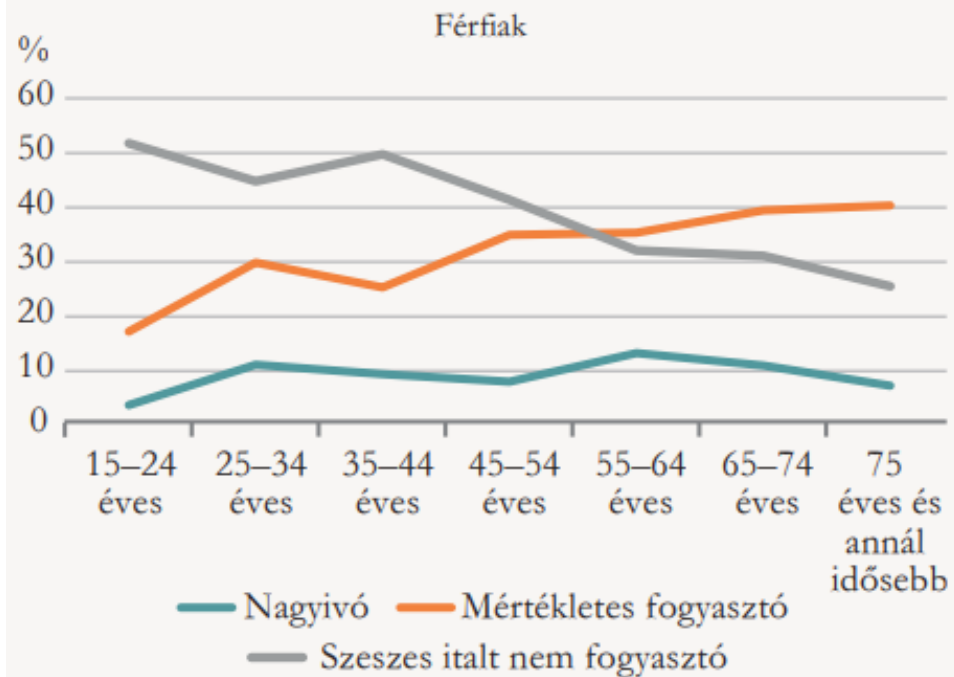
Tápláltság korcsoport szerint nemenként, 2019

A naponta dohányzók és a legalább napi 20 szál cigarettát elszívók aránya életkor szerint nemenként, 2019

Szeszesital-fogyasztás korcsoport szerint nemenként, 2019

Holisztikus egészség megközelítés és életmód

Az egészség dimenziói:

Fizikai egészség: a test megfelelő működése.

Mentális egészség: a tiszta és következetes gondolkodás képessége.

Érzelmi egészség: az érzelmek (félelem, öröm, bánat, düh, undor) megfelelő felismerésének és kifejezésének a képessége. Az érzelmi, vagy affektív egészség a stressznél, depresszióval, és szorongással való megküzdést is jelenti.

Spirituális egészség: vallásos hit, a vallás gyakorlása; személyes hitvallás, viselkedési elvek, a lelki béke és a belső összhang elérésére való törekvés.

Társas egészség: a másokkal való kapcsolatok kialakításának és fenntartásának képessége.

Társadalmi egészség: a társadalomba való integrálódás igénye, lehetősége.

Életmód tudományos szemmel

A mindennapi tevékenységek rendszere, pontosabban az, hogy a társadalom tagjai a mindennapi életükben milyen tevékenységeket végeznek, ezekre átlagosan mennyi időt fordítanak, hol végzik ezeket a tevékenységeket, kik vesznek részt ezekben a tevékenységekben, miért végzik ezeket a tevékenységeket és mit jelentenek azok a számukra.

(Andorka, 2006)

Milyen tevékenységek? = az életmód elemei (Munka, Tanulás, Művelődés, Társas együttlét, Fogyasztás, Táplálkozás, Öltözködés, Szabadidő eltöltés, Lakás, stb.)

Hol? – otthon vagy eljáró, négy fal között vagy szabadban

Kikkel? – Egyedül, Családdal, Barátokkal, Rokonokkal, csoporttársakkal, Munkatársakkal, Klubtagokkal

Miért? – Egészség, Pénzkereset, Munkavégző-képesség újratermelése, Önbizalom-növelés, Jó kinézet, Szórakozás, Kötelesség

Mit jelent? – Öröm, Kényszer, Elkülönülés, Társadalmi integráció

Emberi tevékenységek – társadalmi idő

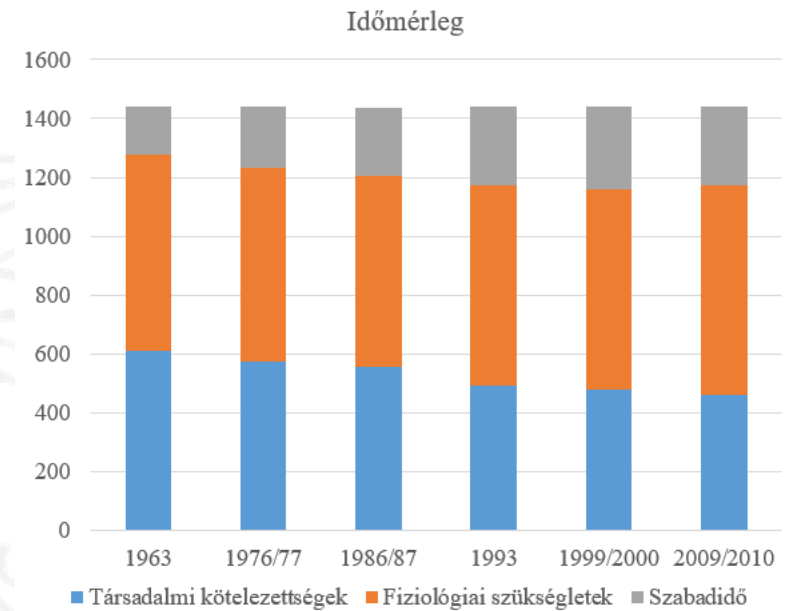
1. Társadalmi kötelezettségek – nem szabadidő

- munka
- tanulás
- családdal kapcsolatos kötelezettségek
- hivatali ügyintézés
- munkahelyre való közlekedés

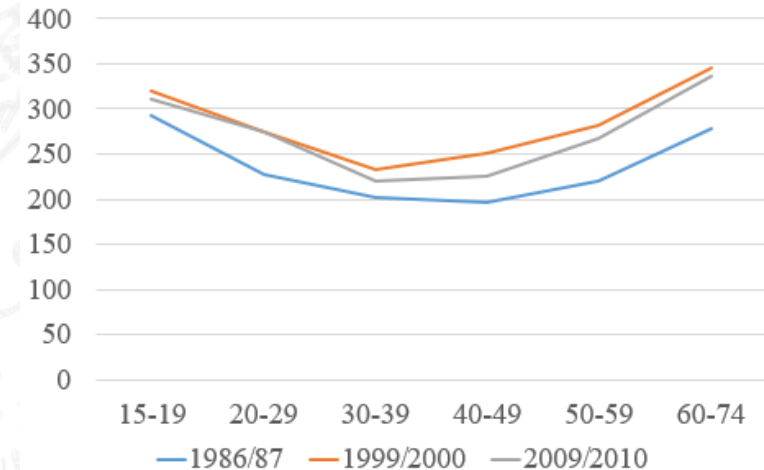
2. Fiziológiai szükségletek – félszabadidő

- alvás, pihenés
- étkezés, táplálkozás
- tisztálkodás, higiéné, testápolás
- egészségüggyel kapcsolatos tevékenységek

3. Szabadidő

A szabadidő alakulása életkorcsoportok szerint (perc)

(Tarkó és Benkő, 2019)

Életmód, mint erőforrás

Az egészség szalutogenetikus elmélete (Aaron Antonovsky)

Általános Rezisztencia Erőforrások (ÁRÉk): egy személy, csoport vagy környezet minden olyan jellemzője, amely elősegítheti a hatékony feszültségkezelést. (Pl. az anyagi jólét, a tudás, a tapasztalat, az önbecsülés, az egészségtudatos magatartás, az elköteleződés, a társas, közösségi támogatás, a kulturális tőke, az intelligencia, a hagyományok, a hit és a vallás, az életszemlélet)

Koherencia-érzet (KÉ)

Komponensei:

1. a világ megérthetőségnek élménye (comprehensibility)
2. a kezelhetőség élménye (manageability)
3. az értelemteliség élménye (meaningfulness)

ÁRE mérése

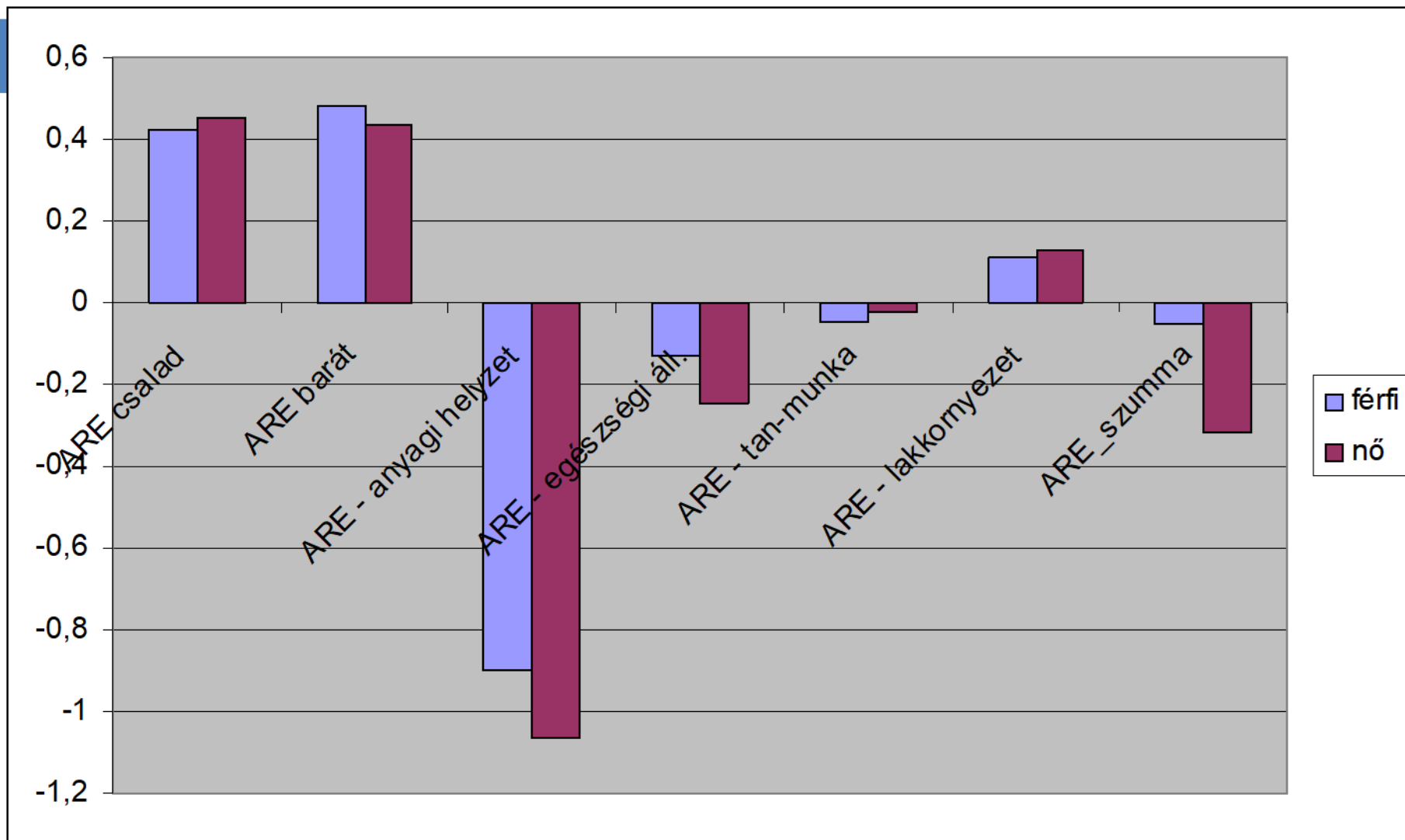
24. Mi az, ami jó az Ön jelenlegi életében? Kérjük, hogy karikázza be a válaszának megfelelő számo(ka)t!

1. baráti kapcsolatok	9. munkahely
2. párkapcsolat	10. egészségi állapot
3. szülőkkel való kapcsolat	11. lakáskörülmények
4. saját gyerek(ek)kel való kapcsolat	12. lakókörnyezet
5. saját család	13. nyugalom, kiszámíthatóság
6. anyagi helyzet	14. aktív, mozgalmas, változatos élet
7. tanulás	15. egyéb, éspedig: _____
8. munka	

25. Mi az, ami rossz az Ön jelenlegi életében? Kérjük, hogy karikázza be a válaszának megfelelő számo(ka)t!

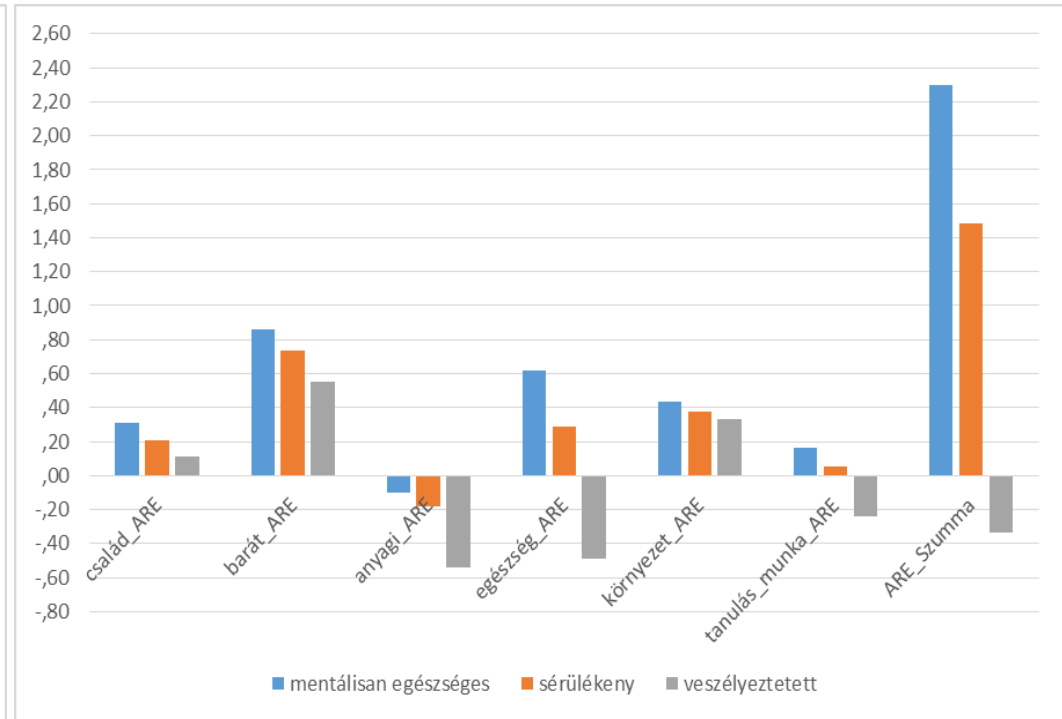
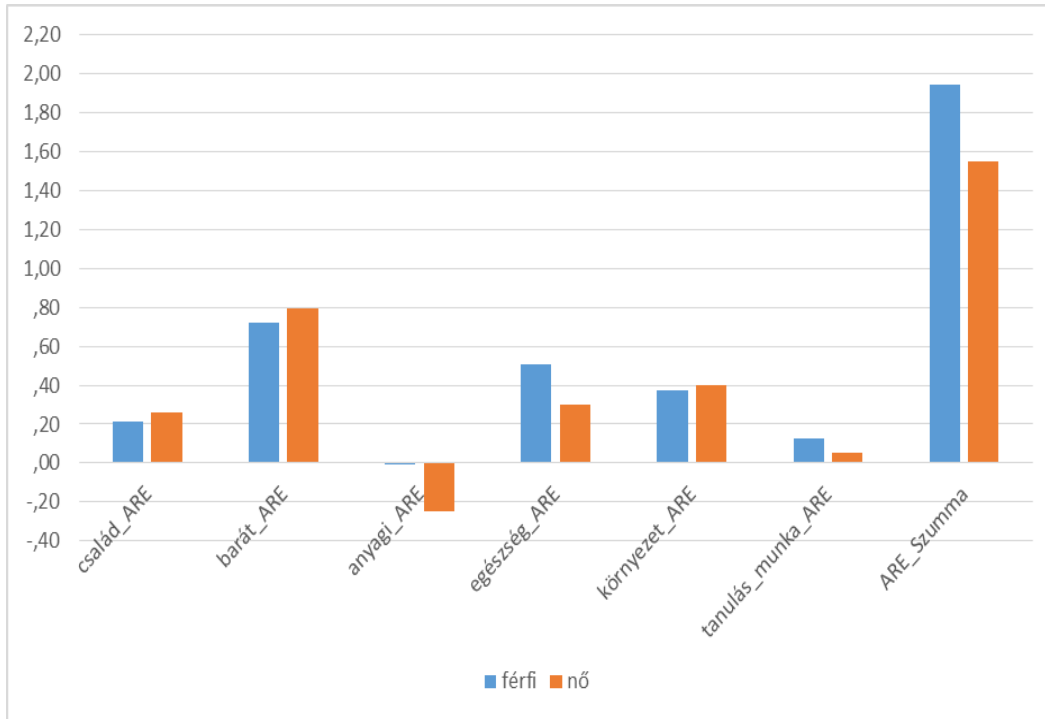
1. baráti kapcsolatok	9. munkahely
2. párkapcsolat	10. egészségi állapot
3. szülőkkel való kapcsolat	11. lakáskörülmények
4. saját gyerek(ek)kel való kapcsolat	12. lakókörnyezet
5. saját család	13. nyugalom, kiszámíthatóság
6. anyagi helyzet	14. aktív, mozgalmas, változatos élet
7. tanulás	15. egyéb, éspedig: _____
8. munka	

Általános Rezisztencia Erőforrások (ÁRE)

Az SZTE hallgatóinak erőforrásai nemek szerint

(Tarkó, Lippai és Benkő, 2016)

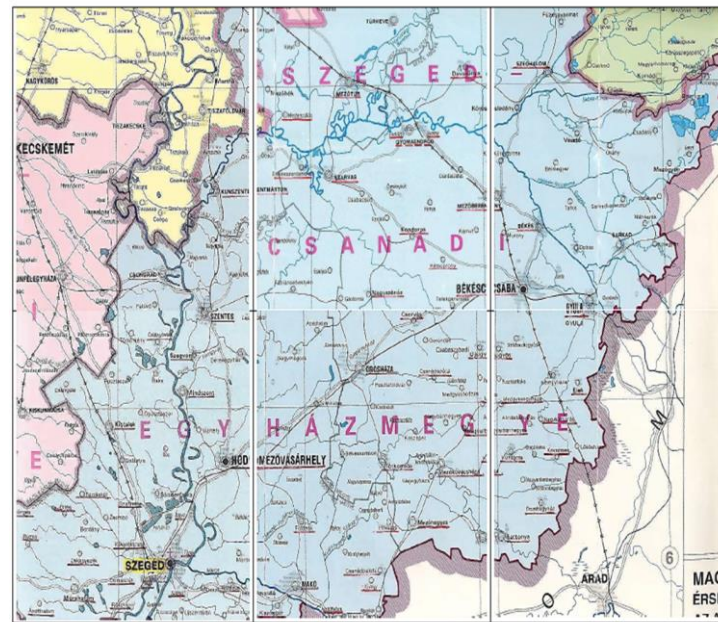
Holisztikus életmód és Koherencia-érzet

Cím: A holisztikus egészségfogalomnak megfeleltetett életmód-feltárás és összefüggései az Antonovsky-féle koherencia-érzettel, a Szeged-Csanádi Egyház-megyében. (2018-2021)

(Etikai engedély: No. 226/2018-SZTE)

A Szeged-Csanádi Egyházmegye felnőtt lakosságából vett reprezentatív minta (n=544)

Módszer: strukturált, asszisztált kérdőíves lekérdezés

Az adott egészségdimenzió KÉ pontszámra gyakorolt hatása

Holisztikus egészségdimenzió	KÉ átlag az adott egészségdimenzió kategóriái alapján	ANOVA Sig.	Hatáserősség - η^2 (magyarázott %)
fizikai	nagyon rossz: 134,66 rossz: 139,92 kielégítő: 144,04 jó: 151,99 nagyon jó: 163,87	0,000	0,113 (11,3%)
mentális	átlag alatti: 141,74 átlagos: 148,97 átlag feletti: 162,14	0,000	0,106 (10,6%)
érzelmi	átlag alatti: 135,86 átlagos: 148,86 átlag feletti: 165,17	0,000	0,200 (20,0%)
spirituális	átlag alatti: 145,55 átlagos: 149,08 átlag feletti: 159,66	0,000	0,049 (4,9%)
társas	átlag alatti: 137,54 átlagos: 149,33 átlag feletti: 159,00	0,000	0,123 (12,3%)
társadalmi	átlag alatti és átlagos: 152,27 átlag feletti: 140,18	0,000	0,06 (6%)

(Tarkó, Benkő és Lippai, 2021)

Az életmód, mint tőke

P. Bourdieu tőkeelmélete

Gazdasági tőke

Kulturális tőke: bensővé tett (inkorporált)
tárgyasult
intézményesült

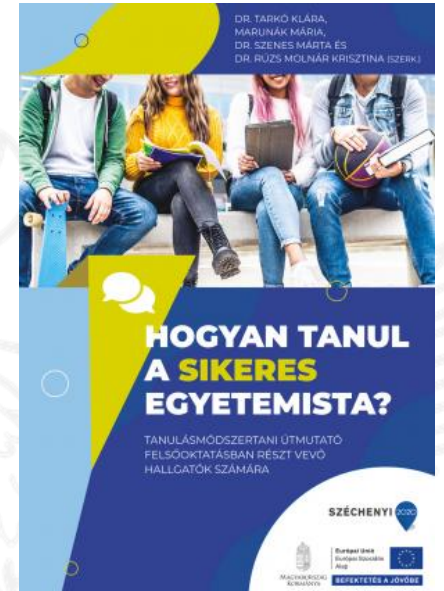
Szociális (társadalmi) tőke

Szimbolikus tőke

(Bourdieu, 1997)

<https://u-szeged.hu/coursera/courseraforszte>

https://issuu.com/universityszege/d/docs/upload_20211123-170801

Max Weber (1867) életmódmodellje

Életmód

Életlehetőség

iskolai végzettség; társadalmi munkamegosztásban betöltött szerep; anyagi helyzet; települési struktúrában elfoglalt hely.

Életesély

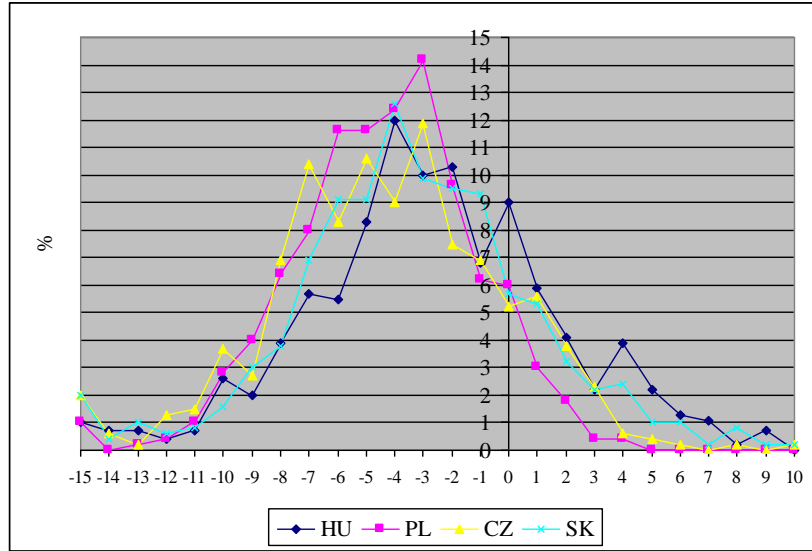
biológiai adottságok, nem, családi állapot.

Választás

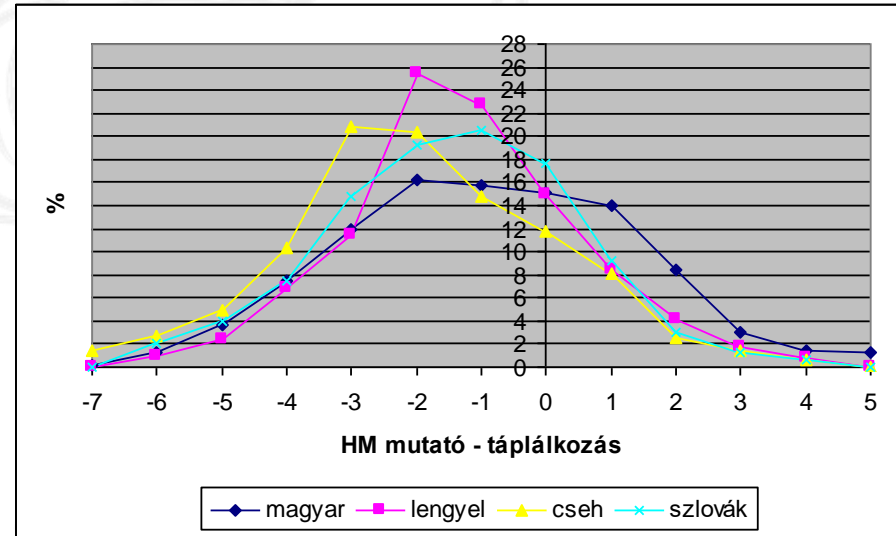
Célracionális cselekvés
Értékracionális cselekvés
Tradicionális cselekvés
Indulati cselekvés
Pszichológiai tényezők

(Benkő, 2016)

Összevont objektív hagyomány és modernitás mutató országonként (%) – V4 kutatás 2004-2007

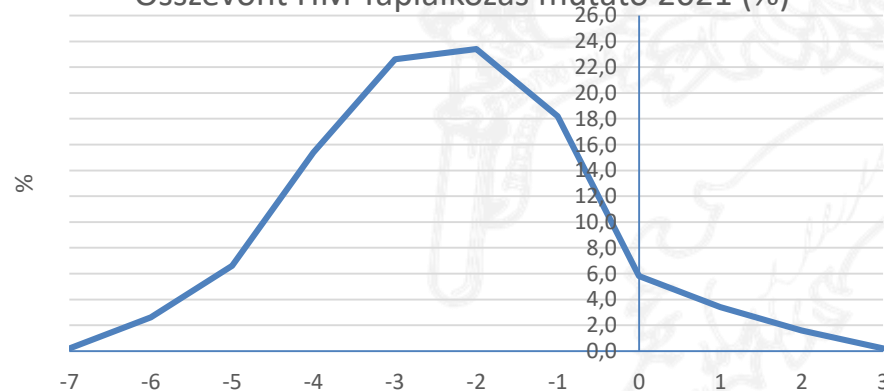

Összevont objektív hagyomány és modernitás mutató (HM) értékei országonként – táplálkozás – V4 kutatás 2004-2007

Benkő, 2007

Összevont HM Táplálkozás mutató 2021 (%)

(Tarkó, Benkő és Lippai, 2021)

A végső kérdés

Mi az egészséges, hosszú és boldog élet titka?

Felhasznált irodalom

- Andorka Rudolf (2006): *Bevezetés a szociológiába*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Antonovsky, A. (1979): *Health, Stress and Coping*. Jossey-Bass, San Francisco.
- Benkő Zsuzsanna (2007, szerk.) *Tradition and Modernity in the lifestyle of the families of the Visegrád countries*. Szeged: Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó. 403 p.
- Benkő Zsuzsanna, Tarkó Klára, Lippai László, Erdei Katalin és Mátó Veronika (2013): General Resistance Resources serving mental health promotion in a Hungarian town in 2012. *EUROPEAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH* 23 : Suppl 1 pp. 240-240. , 1 p.
- Benkő Zsuzsanna (2016): Homo Sanus: az egészséggel megáldott ember. In: Tarkó Klára és Benkő Zsuzsanna (szerk.): „Az egészség nem egyetlen tett, hanem szokásaink összessége”: *Szemelvények egy multidiszciplináris egészségfejlesztő műhely munkáiból*. Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged. 25–32.
- Benkő Zsuzsanna (2016): Életmód-szociológiai elméletek és magyar életmódtörténet. In: Tarkó, Klára; Benkő, Zsuzsanna (szerk.) "Az egészség nem egyetlen tett, hanem szokásaink összessége" : *Szemelvények egy multidiszciplináris egészségfejlesztő műhely munkáiból*. Szeged, Magyarország : Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó (2016) 296 p. p. 53
- Benkő Zsuzsanna (2019): Az egészség történeti és modern megközelítése. Az egészségfejlesztés fogalma, szemléletmódja In: Benkő Zsuzsanna, Lippai László, Tarkó Klára (szerk.): *Az egészség az életünk tartópillére. Egészségtanácsadási kézikönyv*. JGYF Kiadó. Szeged. 15-49.
- Bourdieu, P. (1997): Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In: Angelusz Róbert (szerk.): *A társadalmi rétegződés komponensei. Válogatott tanulmányok*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest. 156–177.
- KSH (2021): *Egészségügyi helyzetkép, 2019*. KSH, Budapest
- Lalonde, M. (1974): *A New Perspective on the Health of Canadians*. Minister of Supply and Services, Ottawa.
- Tarkó Klára és Benkő Zsuzsanna (2019): Unequal leisure opportunities across genders – overwhelmed women. *International Journal of the Sociology of Leisure* 2 : 1-2 pp. 7-26.
- Tarkó Klára, Lippai László Lajos és Benkő Zsuzsanna (2016): Evidence-Based Mental-Health Promotion For University Students – A Way Of Preventing Drop-Out. *TURKISH ONLINE JOURNAL OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY* 2016 : SI pp. 261-268.
- Tarkó Klára (2019): Életmódról tudományosan a mindennapokban. In: Benkő Zsuzsanna, Lippai László és Tarkó Klára (szerk.): *Az egészség az életünk tartópillére. Egészségtanácsadási kézikönyv*. Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó. Szeged. 79-89.
- Tarkó Klára, Benkő, Zsuzsanna és Lippai László (2021): Holistic health and soc: an attempt to further improve the salutogenic model In: *Advancing Salutogenesis towards thriving societies*. (2021) Paper: 56 , 1 p.

SZTE Szabadegyetem XXIX. szemeszter

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

tarko.klara@szte.hu

2022.03.23.

Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia
Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta